स्यामसाधारण्येनानुष्ठेयस्य हविषो बन्धुः बन्धकोऽर्थनियामकः एतदेव ब्राह्मणमित्यर्थः ॥१५॥ दृतिरिव चर्मनिर्मितपात्रमिव स यथा संल्लीनः संकुचितकुक्षितनुः पतति एवं संल्लीनो (संप्लीनो B.) भूमावशयिष्ट । तथा निर्धूतसक्तुका (निर्धू° A.) भस्त्रा चर्ममयी संलीना (संल्लीना B.) तद्वत्संलीनः (संल्लीनः B.) शेते कुक्षिगतानां सक्तुस्थानीयानां देवानामुदकस्थानीयानामसृगादीनां च स्रावात् ॥१६॥ इदानीमेतत्सर्वं त्वं भवसि पूर्वं यदहमभवम् अतो व्याकुर्वेव शरीरं द्विविधमा सर्वतो भग्नं कुरु विदारय । अमुया इदानीमनुभूयमानप्रकारया स्थित्या मा भूवं सर्वदा न भवामीति । यद्वस्तु सौम्यं श्रेष्ठं स्रुतमासीत्तं चन्द्रमसं चकार प्रतिनिर्देशापेक्षया पुंलिङ्गता यदसुर्यमसुरेभ्यो हितमुक्तिष्टमासीत्तेनेमाः सर्वा अपि प्रजाः उदरप्रदेशेन अयुध्यत् (B. अयुध्ययत् A. C.) तद्रूपेणोपस्थापयामास । तस्माद्यः कश्चिद्यदि ब्रह्मन्नं भक्षयेत्तर्हि तदा सर्वेऽपि जना इदानीं वृत्र एतर्हि अन्नाद आसीदित्याङ्कः । असौ चन्द्रः पूर्वपक्षे चन्द्रस्याप्यायनप्रकार उपरिष्टाद्वक्ष्यते see ६. ४. १५. ॥१७॥ प्रयाजानन्तरं वक्तव्यौ तावाज्यभागौ अग्नीषोमीयपुरोडाशप्रसङ्गेन विधातुमाह । यतो वृत्रदेहान्निर्गतयोर्युवयोरिदं पुरोडाशद्रव्यं प्रातिस्विकमभूदतो युवामेव प्रभूतभागभाजौ भवथः युवयोर्मध्येऽस्मानपि अन्वाभजतम् ॥१८॥ निर्वपान् निर्वपेयुः यष्टारः तत्र च निरुप्तप्रधानदेवताभ्यः पूर्वमाज्यभागं यजेयुः । निर्वापाभावादेव पशुसोमयोरप्राप्तस्याज्यभागस्य पुनर्निषेधेनैष्टिकमाज्यभागविधानं स्तूयते यथा दशमाध्यायस्याष्टमे पादे द्वितीयाधिकरणे (but where? in the Mîmânsâsûtra?) न सौम्येऽध्वरऽइत्यत्र किं निषिध्यते उत पर्युदस्यते अथार्थवाद इति त्रेधा विकल्प्यार्थवाद इति सिद्धान्तितम् ॥१९॥ एतद्धेतेनैव खलु कारणेन सर्वेऽपि देवास्त्रेधा त्रिप्रकारेणाग्निसोमेन्द्रात्मका एकदेवत्या एकैकदेवतार्था अभवन् । अग्न्यादीनामेकदेवत्वलक्षणश्रेष्ठत्वपरिज्ञानेन स्वयमपि स्वकीयानां मध्ये एक एव श्रेष्ठो भवति ॥२२॥ आज्यभागोपांशुयाजपुरोडाशानां यदग्नीषोमदेवताकत्वमस्ति तत्प्रशंसति । किमेतावद्बङ्ग क्रियते । एतावदिति संग्रहेणोक्तस्य विवरणमग्नीषोमयोरिति । एतावती सूर्यचन्द्रादिभेदेन त्रैधा विभूतिः विभावो (विभवो A.) बङ्गभावः विभूतिरित्यस्य व्याख्यानं प्रजातिरिति प्रजातिः प्रकर्षेणोत्पत्तिः ॥२३॥ सूर्यादियुगलत्रयस्याग्नीषोमात्मकतां विभज्य योजयति । सूर्योष्णश्चन्द्ररात्र्योश्चाग्निसोमात्मकतायामुष्णत्वशीतत्वे हेतू । आपूर्यमाणपक्षस्याग्नेयत्वमग्नेर्भिन्नस्य सवितुः किरणानामनुक्रमेण चन्द्रमस्यनुप्रवेशात् अपक्षीयमाणपक्षस्य सौम्यत्वं च क्रमेण सूर्यांशापनये सति स्वकीयकारणोपवापात् (°यकिर°?) ॥२४॥ अतस्त्रिविधविभूत्याप्तये त्रयाणामपि यागानामग्नीषोमीयत्वं युक्तम् ॥२५॥ आसुरिराचार्यस्त्वेवं मन्यते । उभयेषु (?) त्रिषु यागेषु आज्यभागाभ्यामेव सूर्याहोऽर्धमासयुगलत्रयात्मकासु (°यात्सकलासु the mspts.) त्रिविधासु विभूतिषु द्वे वस्तुनी यतमे वाहोरात्ररूपे वा शुक्लकृष्णपक्षरूपे वा द्वे आप्नोति । वीप्सया त्रिविधान्यपि युगलानि परिगृह्यन्ते । त्रिष्वपि यागेषु एकैकेनैव त्रिविधामप्यग्नीषोमयोर्विभूतिमाप्तवान्भवति ॥२६॥ अथाज्यभागादियागत्रयद्रव्ययोराज्यपुरोडाशयोरेकदेवतावप्रयुक्तं जामितादोषमाक्षिप्य द्रव्यमन्त्रधर्माणां भेदेन त्रेधा तत्परिहरति । आज्यपुरोडाशस्य प्रदानमिति शेषः । अथवा आज्यस्य पुरोडाशस्य वा पशावप्यग्नीषोमयोरेव दीयतऽइत्यर्थः । कथमेतावता जामितेति । तत्राह यदिति । एकरूपं यद्वस्तुद्वयं तद्विलक्षणेन वस्त्वन्तरेणाव्यव-